

Een rode Amerikaan schuift zand uit een afwateringsbuis.

FOTO AAF VERKADE

Bij de Binnengasthuisstraat langs de Grimburgwal in Amsterdam is onlangs een kademuur ingestort.

FOTO ANP

Ingestorte kade? Kijk ook eens naar de kreeft

Annet van Aarsen
a.van.aarsen@mediahuis.nl

Leiden ■ In Amsterdam stortte begin deze maand twintig meter kademuur de gracht in. In Utrecht was er ruim een week geleden spontaan een flinke verzakking in een kademuur. De stadsbesturen noemen achterstallig onderhoud en het schroefwater van druk botenverkeer als oorzaken. De Leidse stadsgrachtenadviseur en onderzoeker Aaf Verkade voegt nog een andere boosdoener aan het lijstje toe: zoetwaterkreeften.

De Amerikaanse rivierkreeften - bijna tien verschillende soorten waarvan de rode rivierkreeft de grootste bekendheid geniet - worden vaak genoemd als de veroorzaker van schade aan 'zachte' dijken en slootkanten in landbouw- en natuurgebieden. Laatst nog luidde het waterschap Drents Overijsselse Delta nog de noodklok over hoe de dieren in natuurgebied de Wieden huishouden. Ecoloog Matthijs Jansen van het waterschap zei onlangs tegen RTV Oost: „De hollen die ze graven zitten onder water, dus bij controles zie je die niet. Pas als er een zware trekker overheen moet of bij hoog water,

dan blijkt ineens dat de dijk inzakt, en dat kan levensgevaarlijk zijn.”

Maar dat deze exoten ook succesvol hun weg vinden in harde stenen walmuren en houten en stalen damwanden - in stadse omgevingen dus - dat is eigenlijk een relatief onbekend fenomeen. Bijna niemand hoor je erover, omdat het graafgedrag zich onder het wateroppervlak afspeelt en dus niet zo snel wordt opgemerkt. Behalve door Aaf Verkade, die elke zomer een paar keer per dag in de Leidse grachten te water gaat en daar dan telkens twee, drie uur lang snorkelend onderzoek doet. De Amerikaanse rivierkreeften hebben haar aandacht, al sinds 2013.

Verbouwen

De dieren kruipen graag in een holletje, zegt ze. En ze maken nogal wat werk van hun onderkomen, ze slaan geheid aan het verbouwen. Ook in de stedelijke omgeving zijn deze exoten een plaag. Verkade: „In elke scheur, in elke kier in de kademuren zit er één. En dan heb je ook nog om de paar meter afwateringsbuisjes in de muur. Er is er geen één te vinden waar geen voelspriet

● In elk gat, in elke scheur zit wel een dier ●

of pootje uitsteekt. Ze zijn allemaal bewoond.”

De dieren zitten niet alleen op de uitkijk op de plek waar die buisjes uit de kademuren steken. Onder het wegdek maken ze holletjes. Dat doen ze letterlijk door grond te verplaatsen: die wordt via het uitwateringsbuisje de gracht in geschoven. Het levert een bizar fenomeen op: 'watervallen van zand'. Verkade ziet de kreeften regelmatig in actie: dan dwarrelt er uit een kier of buisje een onophoudelijke stroom zand. Op de donkere bodem van de gracht vindt ze veel witte bergjes: het zand dat door de kreeften is verzet. „Eén

kreeft is nog niet zo erg. Maar als ze met velen in een stukje kade zitten, dan heeft dat zeker gevolgen.” Juist omdat er in veel Nederlandse steden sprake is van achterstallig onderhoud zijn er voor de kreeftjes veel plekken te vinden waar ze in de kademuur kunnen kruipen. Op allerlei plekken langs de grachten vindt Verkade verzakkingen. Die verzakkingen zouden zomaar zinkgaten kunnen worden en de volgende stap - een ingestorte kade - laat dan vermoedelijk niet lang op zich wachten.

Lekkere hapjes

Verkade is een groot liefhebber van onderwaterleven. Maar de uithoemse rivierkreeften zou ze het liefst allemaal wegvangen: het zijn er zo veel dat ze de natuur grote schade toebrengen. Opportunistische veelvraters die alles opeten wat ze tegenkomen. Ze traint inmiddels jonge baarzen: die leert ze in haar aquaria dat kreeftjes lekkere hapjes zijn. Als de baarzen een flinke maat hebben, zet ze ze uit in een Leidse gracht. De dieren liggen steevast op haar te wachten als ze de zwemtrap in het water hangt.

Ze zwemmen met haar mee op haar snorkeltochten.

Als Verkade met haar lamp op een kreeftje schijnt, zijn de vissen

er als de kippen bij om het dier te verschalken.

De deskundigen zeggen bijna zonder uitzondering dat het averechts werkt als de grote kreeften worden weggevangen. Dat zou de kleine kreeftjes de kans geven om groot te worden. Verkade is het er niet mee eens: de grote vrouwen brengen onder hun staart honderden jongen groot. „Als ze de kans niet zouden krijgen...”, filosofeert ze. Het is even zoeken, maar enkele gelijkenissen zijn er wel te vinden. „Wegvangen”, zegt ook wateradviseur Hans Middendorp. Hij pleit onder andere voor een vergoeding voor beroepsvissers - om het ook aantrekkelijk te houden om op rivierkreeften te vissen als de vangsten teruglopen. En voor een verruiming van de regels zodat ook sportvissers een kreeftenkorf kunnen plaatsen.

De stadsgrachtenadviseur zou graag een experiment doen: ze wil op tien watertrajecten in een stedelijke omgeving kreeften wegvangen, op tien trajecten de kreeften hun gang laten gaan en onderzoeken wat de effecten zijn. „Het beleid is nu te veel gericht op schade in het buitengebied. Niet op schade in de stad. En het is ook hoog tijd om alle oude theorieën over de rivierkreeft eens tegen het licht te houden.”

FOTO PIXABAY